

Język polski, klasa III, 19.11.2020r.

Temat: Tworzenie wypowiedzi argumentacyjnych zgodnie z zasadami logiki i retoryki (cz. 1).

Od wieków ceni się osoby mówiące pięknie, interesująco i poprawnie. Dużą wagę, zwłaszcza współcześnie, przywiązuje się również do skuteczności wypowiedzi. Wiele naszych sukcesów życiowych zależy wszakże od umiejętności przekonywania rozmówców. Z badań wynika, że częściej osiągamy cel, gdy uzasadniamy swoje stanowisko lub prośbę, niż wtedy, gdy ograniczamy się w swojej wypowiedzi do czystej informacji.

Już wiesz

Wybierz jedną odpowiedź z każdego nawiasu i ją uargumentuj, używając nie więcej niż dziesięciu słów.

- Filmy lepiej oglądać (w kinie, w domu), ponieważ...
- Wakacje wolę spędzać (nad morzem, w górach), ponieważ...

- Po zdaniu matury zamierzam (poszukać pracy, pójść na studia), ponieważ...
- Polska (powinna, nie powinna) przystąpić do strefy euro, ponieważ...
- Częściej jadam pieczywo (jasne, ciemne) niż (ciemne, jasne), ponieważ...

Temat

Jednym z pierwszych etapów w działaniu argumentacyjnym jest sformułowanie tematu tekstu. Udany tytuł jest odpowiedzią na jedno z siedmiu pytań: **kto?, co?, gdzie?, kiedy?, za pomocą czego?, w jaki sposób?, dlaczego?**. Przykładowo: temat „O relacjach rodziców z nastoletnimi dziećmi” jest odpowiedzią na pytanie: „co?”, a temat „Udane wakacje tylko na południu Europy” odpowiada na pytanie „gdzie?”. Już sam temat powinien być sygnałem dla odbiorcy, jakie stanowisko zajmuje nadawca. W tym sensie można powiedzieć, że temat wystąpienia lub tekstu pisanego staje się jednocześnie jego tezą. Powinna ona być sformułowana w sposób bardzo atrakcyjny, by przyciągnąć uwagę odbiorcy i go zainteresować, zaintrygować problemem. Pamiętaj: lepiej nie wypowiadaj tezy, której nie potrafisz dobrze uzasadnić.

Ćwiczenie 1.1

Ułóż po dwie opozycyjne tezy do poniższych problemów w taki sposób, by pomóc odbiorcy w zorientowaniu się, jakie stanowisko zajmuje nadawca.

- Czy dzieciom adoptowanym należy powiedzieć o tym, że są adoptowane?
- Czy w Polsce powinno się wykonywać karę śmierci?
- Czy należy pozwolić na eutanazję?
- Czy tradycyjne listy zostaną wyparte przez e-maile?
- Czy Zakopane powinno być gospodarzem zimowych igrzysk olimpijskich?
- Co jest istotniejsze: budowa autostrad czy zachowanie ekosystemu regionu?
- Czy sześciolatki powinny zaczynać naukę w szkole?

uzupełnij treść
Ćwiczenie 1.2

Przeredaguj poniższe tematy, tak by miały formę pytań i zawierały słownictwo nacechowane emocjonalnie.

- Adam Małysz po zakończeniu kariery skoczka zaangażował się w sporty samochodowe.
- Ostatnio pojawiły się propozycje zlikwidowania gimnazjów.
- Raport na temat stanu czytelnictwa w Polsce.
- Polacy słabo znają twórczość Wojciecha Kilara.
- Chipsy i pączki to najpopularniejsze drugie śniadanie.
- Warto czytać książki.

uzupełnij treść
Ćwiczenie 1.3

Sformułuj tematy tekstów prasowych, które mogłyby zostać zilustrowane poniższymi zdjęciami.

Kliknij, aby uruchomić podgląd

1.

Kamyar Adl, licencja: CC BY-SA 2.0

2.
Carl Spitzweg, Wędrowni komedianci, 1838, olej na płótnie, kolekcja prywatna, domena publiczna

3.

Daniel Drake, licencja: CC BY 2.0

4.

Vicent van Gogh, Południe – odpoczynek po pracy, 1890, olej na płótnie, Musée d'Orsay, Paryż, domena publiczna

5.
domena publiczna
uzupełnij treść
Ćwiczenie 1.4

Jakie współczesne problemy polityczne, społeczne, kulturowe itp. mogłyby stać się przedmiotem wypowiedzi argumentacyjnych, których tezy przybierają postać poniższych przysłów i powiedzeń?

- Gdy kota nie ma, myszy harczą.
- Gdzie cztery nianie, tam dziecko bez nosa.
- Kiedy Pan Bóg zamyka wszystkie drzwi, zawsze zostawia jakieś uchylone okno.
- Kto ma wioski, ma troski.
- Lepiej nie dolać, jak przelać.

Siła wstępu

We wstępach tekstów argumentacyjnych staraj się wprowadzić słuchających w tematykę swojego wystąpienia. Spraw, by twoja wypowiedź przyciągnęła ich uwagę: możesz skorzystać z jakiejś złotej myśli, cytatu, gry słów. Odbiorców zaintrygujesz również wtedy, gdy

posłużysz się paradoksem, podasz jakąś zaskakującą informację, wskażesz na bulwersujący fakt. Pamiętaj jednak, że treść wstępu musi mieć związek z tematem wystąpienia i powinna służyć wyznaczonemu przez siebie celowi.

Ćwiczenie 2.1

W rozmaitych źródłach znajdź cytaty, którymi możesz rozpocząć wystąpienia na poniższe tematy.

- Warto się często uśmiechać.
- Czy zabytkowe samochody są tylko zbędnymi relikami przeszłości?
- Nie bój się śmierci!

uzupełnij treść

Ćwiczenie 2.2

Napisz pięciozdaniowe wstępy do tekstów argumentacyjnych na poniższe tematy. W pierwszym z nich możesz wykorzystać fragment tekstu o Julianie Tuwimie.

- Warto być kolekcjonerem.
- Zachęta do wypełnienia oświadczenia woli oddania narządów po śmierci.
- Czy teatr ma szansę przetrwać we współczesnym świecie?

Czy wiesz, że Julian Tuwim uwielbiał kolekcjonować różne rzeczy? Poza znaczkami i widokówkami zbierał również stalówki, gazety z całego świata, minerały, wonne olejki, żywe jaszczurki złapane w parku, a nawet rtęć, którą jako mały chłopiec gromadził z potłuczonych termometrów. W swoim domu miał też ogromne kolekcje rozmaitych książek. Pasja ta nie budziłaby zdziwienia, gdyby nie fakt, że w zbiorze poety znajdowały się podręczniki dla fryzjerów, stare kalendarze czy gramatyki wymarłych języków. Jego znajomych najbardziej zaś zdumiewały liczne tomy książek o szczurach i pchłach.

uzupełnij treść

Ćwiczenie 2.3

Oto początkowy fragment tekstu zatytułowanego *Aktywność fizyczna to podstawa*:

„Drodzy maturzyści, przed wami stresujące chwile i tygodnie wypełnione nauką. Przed wami czas, od którego wiele zależy w przyszłości – również wasze zdrowie, o które nawet i teraz musicie zadbać. O co biega? Biega właśnie o bieganie!”.

Wzorując się na nim, zastosuj grę językową w krótkich wstępach, otwierających wystąpienia na poniższe tematy.

- O korzyściach wynikających z posiadania psa.
- O zaletach kupowania w sklepach z używaną odzieżą.
- Komiks – wartością popkultury.

Ćwiczenie 2.4

Zgromadź jak najwięcej sentencji, których autorami są starożytni teoretycy i praktycy wymowy. Z tak utworzonej bazy możesz korzystać w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Być może dzięki temu zbiorowi łatwiej zrozumiesz teksty innych autorów.

Argumenty

Nadawca, po przedstawieniu tezy wypowiedzi, czyli po zapoznaniu odbiorców ze swoim stanowiskiem, powinien poprzeć je odpowiednimi argumentami. Może odwoływać się do rozumu, wiedzy, doświadczeń lub uczuć słuchających (więcej na temat rodzajów argumentów możesz dowiedzieć się z lekcji *Rozpoznawanie argumentów*). Argumenty trzeba dostosować zarówno do tematu wypowiedzi, jak i do odbiorców (np. do ich wieku i wykształcenia). Na argumentację decydujemy się wtedy, gdy reprezentujemy inne przekonania niż nasi odbiorcy. Nasze działanie będzie miało sens tylko wtedy, gdy istnieją jakieś przesłanki akceptowane przez obie strony sporu. Bardzo istotną właściwością argumentacji jest uświadomienie sobie przez nadawcę, że odbiorca ma **wolność** wyboru takiego stanowiska, jakie najbardziej go przekonuje. Tego warunku

nie spełnia propozycja nie do odrzucenia znana z filmu *Ojciec chrzestny*.

Ćwiczenie 3.1

Z archiwum zdjęć rodzinnych wybierz pięć takich, które mogłyby stać się argumentami ilustrującymi tezę: „Grunt to rodzina”.

Ćwiczenie 3.2

Jakimi rekwizytami możesz wspomóc i uatrakcyjnić wystąpienia na tematy zaproponowane w ćwiczeniach 2.1, 2.2 i 2.3?

Ćwiczenie 3.3

Jakiego typu argumentację – rzeczową, emocjonalną czy rzeczowo-emocjonalną – najlepiej zastosować w rozwinięciu wystąpień, których tematy podano w ćwiczeniach 2.1, 2.2 i 2.3?

Ćwiczenie 3.4

Przygotujcie argumenty przemawiające za jedną z poniższych tez lub przeciw niej. Po zakończonej pracy przedstawcie je na forum klasy. Wspólnie oceńcie ich siłę i przydatność perswazyjną.

- Autostrady w Polsce powinny być płatne.
- Warto znać prawo.
- W Polsce powinno się zlikwidować zakaz palenia w miejscach publicznych.
- Telewizja szkodzi.

Ćwiczenie 3.5

Zgromadź jak najwięcej danych liczbowych, które można wykorzystać jako argumentację w poniższych sprawach, a następnie zredaguj odpowiednie argumenty.

- Warto oddawać krew.
- Palacze częściej zapadają na różne choroby.
- Szkodliwy wpływ fast foodów na zdrowie.

Ćwiczenie 3.6

W jakiej kwestii masz zdanie przeciwne do stanowiska twoich rodziców? Zgromadź jak najwięcej argumentów popierających twoje poglądy. Następnie zastanów się, do którego z tych argumentów rodzice łatwo znajdą kontrargument.

Ćwiczenie 3.7

Wyobraź sobie, że jesteś nauczycielem w szkole podstawowej, który chce wyposażyć salę lekcyjną w tablicę interaktywną. Zredaguj 3 krótkie teksty argumentacyjne, których celem będzie przekonanie odbiorców do zakupu tablicy.

- Pierwszy tekst skieruj do rodziców uczniów: załóż, że wygłosisz go podczas zebrania w szkole.
- Drugi sformułuj w taki sposób, jakbyś miał go wypowiedzieć w czasie rozmowy z dyrektorem szkoły, w której pracujesz.
- Trzeci napisz z myślą o wysłaniu go w formie oficjalnego listu do właścicieli firm działających w twojej miejscowości i w jej okolicach.

Ćwiczenie 3.8

Wspólnie z osobą, z którą tworzysz parę, zgromadźcie jak najwięcej argumentów emocjonalnych na temat: „Bezstresowe wychowanie – wady czy zalety?”.